

hekim postası

hekimlerin gücü, hekimlerle güçlü

Korona Pandemisi Özel Haziran 2020 Sayı: 101

Ankara'da Covid 19 tanısı alan sağlık çalışanı sayısı 391'e ulaştı

Ankara Tabip Odası, pandemi sürecinde Ankara'daki hekim ve sağlık çalışanlarının sağlığını da yakından takip etti. ATO Yönetim Kurulu üyelerinin Ankara'daki hastaneler bazında ulaşıp teyit ettiği veriler kamuoyu ile paylaşıldı. ATO'nun son olarak 2 Haziran'da açıkladığı verilere göre Ankara'da Covid 19 tanısı alan sağlık çalışanı sayısı 391'e ulaştı. 1 dişhekimini de Covid 19 nedeniyle hayatını kaybetti. 11))

"Asistan Hekimlerin Nöbet ücretleri Ödensin"

Ankara Tabip Odası Yönetim Kurulu, ATO Asistan ve Genç Uzman Hekimler Komisyonu ve TTB Asistan ve Genç Hekim Kolu asistan hekimlerin nöbet ücretlerine ilişkin basın açıklaması düzenledi. 8))

Yaşamsal Talebimiz Var Kapatılan Hastaneleri Açın

Ankara Tabip Odası salgın ile mücadelenin geleceği için kapatılan kamu hastanelerinin yeniden açılması çağrısında bulundu. 7))

Ankara Tabip Odası Yönetim Kurulu üyelerinden oluşan bir heyet Ankara Bilkent Şehir Hastanesini ziyaret etti. Kişisel Koruyucu Ekipman ihtiyacı olan birimlere; yoğun bakım ünitelerine, taşeron işçilere ve cerrahi pandemi kulelerine TMMOB Ankara İl Koordinasyon kurulunun sağladığı malzemeler heyet tarafından dağıtıldı. Ayrıca bölgedeki sağlık çalışanlarına dağıtılmak üzere Diyarbakır ve Şırnak Tabip Odalarına da KKE gönderildi. 9))

Koronavirüs Pandemisi, Salgın Yönetimi, Dijital İzleme ve Endişe

Dr. Muzaffer Eskiocak 2))

COVID 19 Pandemisinin Eşitlik, Özgürlük, Adalet Adına Düşündürdükleri Üzerine

Dr. Nüket Örnek 4))

Korona Sonrası-1

Dr. Vedat Bulut 7))

Korona Günlerinde "Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet" Konusunu Unutmamalıyız

Dr. Şevkat Bahar-Özvarış 12))

En Fedakar Yaş 65

Sibel Durak 14))

Nazım Hikmet ve İki Hekim

Dr. Muharrem Baytemür 15))

1977 Kolera Salgını

Dr. Muharrem Baytemür 16))

Pandemi Sürecinde de Hukuki Destek Devam Etti

17))

Mecburi Mesafe Salgın Hastanesinde Geçen On Bir Gün Üzerine

Gülşah Aykaç 18))

COVID 19 Pandemisinin Eşitlik, Özgürlük, Adalet Adına Düşündürdükleri Üzerine

Dr. Nüket Örnek Büken
HÜ Biyoetik Merkezi

ATO Yönetim Kurulu üyelerinden sevgili Dr. Ramazan Akçan benden Hekim Postası'nda yayınlanmak üzere, Pandemi ve tıp etiği ile ilgili bir yazı talebinde bulunduğu; pandemi en belirgin şekilde ortaya çıkan biyoetik ikilemler ve sorun alanları zihnimde canlandı yeniden. Yeniden diyorum çünkü farklı akademik dergilere ve popüler bilim dergilerine konu ile ilgili henüz birkaç yazı ve makale göndermiş olduğum bir döneme denk geldi bu talep.

İstek üzerine kısa bir özet yapabiliyordum aşağıda sıralayacağım ilgili konularda; kişinin özerkliği sorunu, mahremiyet, sınırlı tıbbi kaynakların adil dağıtımı ve triaj kararları, tıbbi yararlılık konusu, ABD ve İtalya örneklerinde daha sık gördüğümüz özellikle yaşlılara ve örselenebilir/etkilenebilir savunmasız gruplara yönelik ayrımcı yaklaşımlar ve tedaviye hiç başlamamak ya da başlamış tedavileri kesmek şeklindeki kararlar (ventilatörden hastayı çekmek) ve yaklaşımlar, tedavinin önceliklendirilmesi konusunda doğrudan ya da do-

laylı ayrımcılıklar, sağlık çalışanlarına yönelik riskler ve risk yönetimi konuları, hekimin tedavi etme sorumluluğunun sınırlılıkları...

Ancak bu yazının pür akademik bir metin olmasını ve doğrudan pandemi etiğini konu almasını çok da arzu etmedim doğrusu. Hekim Postası'nın genel amacına ve okuyucu kitlesine de güvenerek, meslektaşlarımla, tüm bu süreçte kanımca daha da ön plana çıkan ve doğrudan olmasa da politik etik yanılla dolaylı olarak konu ile ilgili olan etik konuları konuşmak istedim. Bir devletin yurttaşlarıyla ilişkisinde aslında birçok aydının kafasını kurcalayan, üzerinde çok konuşulan ve tartışılan, ama yaşama da geçirilemeyen ve içi boşaltılan, "eşitlik, özgürlük, adalet" kavramlarının ve otokratikleşen devlet ve ona aracılık eden medyanın, özellikle pandemi günlerinde ne ifade ettiğini ya da etmesi gerektiğini tartışmak istedim.

Tarihte iz bırakan Fransız ve Amerikan devrimlerinde olduğu gibi toplumsal hareketlerin temel hareket noktası özgürlük, eşitlik ve hak talebi olmuştur. İçerdiği söz konusu ilkeler Voltaire, Rousseau ve

Diderot tarafından dile getirilse de, bu ilkelerin geniş halk kitlelerine yayılması ve politik bir eyleme dönüşmesi, dönemin önemli düşün insanlarının ve aydınlarının yazdıkları yazı, makale vb. etkinliklere büyük ölçüde bağlıdır. Evet, bugün yazılan ve yazılacak olan her metin pandemi günlerine ait tarihsel bir belge olarak ülke ve dünya tarihindeki yerini kuşkusuz alacaktır.

Özgürlük, eşitlik, adalet gibi temel kavramlar ve değerler aslında yalnızca bugün içinden geçtiğimiz bu olağanüstü günlerde değil, öyle anlaşılıyor ki olağan zamanlarda da gerçek olmaktan çok, yalnızca kişilerin zihinlerinde var olan idealler imiş... Özgürlük, eşitlik ve adalet, aydınlanma yüzyılında ve bu yüzyıldan yaklaşık 3 yy sonra ikinci dünya savaşı sonrası kurulan yenedünya düzeninde, temel birer değer olarak ortaya çıkmışlardır ve hemen söyleyelim ki insanlık için bu değerler, onlara karşı gelen, onları eylemsizliğe zorlayan her türlü güce karşı gerçekleştirilmesi gereken ideal kavramlar olarak da biçimlendirilmişlerdir.

İdeal bir dünya düzeninin ön koşulu, bireyler ve toplum-

lar arasındaki ilişkilerin yalnızca temel insan hakları perspektifiyle değil, aynı zamanda insan haklarından temel alan evrensel ahlaki/etik değerler tarafından da belirlenmesidir. Hepimiz çok iyi farkındayız ki ahlaki değerlerin göreliliği kimi zaman ayrılmayı ve dolayısıyla "ötekileştirmeyi" doğurmakta ve içinden geçtiğimiz bu post modern çağ, aslında göreliliği bir değerler dünyası yaratılmasına kuramsal açıdan bir tür meşruiyet de sağlamaktadır. Ahlaki değerlerin göreliliği savunmak, örtük olarak hiçbir değer "gerçekten gerçek" olmadığını savunmaktadır aslında. Çünkü gerçek olan aynı zamanda evrenselidir. Son çözümlemede, birlikte yaşama olanağının koşulu olan "ortak değerlerin" yaratılması ve bu değerlerin birey ve toplum yaşamında edimsel gerçeklik kazanmaları bu nedenle çok önemlidir. Bu ortak ve evrensel değerler, kökeninde temel insan haklarını da barındıran biyoetik değerlerdir.

İnsan olma durumu savunmasızlığı da içinde barındırır. İnsanlık tarihi göstermiştir ki her insan sürekli olarak, fiziksel, zihinsel ve sosyal bütünlüğünün "yara" alması riskiyle

karşı karşıyadır. Yani insan için savunmasızlık, bireylerin yaşamında ve insan ilişkilerinin şekillendirilmesinde kaçınılmaz bir boyuttur. Savunmasız olduğumuzun bu şekilde kabulü, bir noktada kendimizi, sağlığımızı ve esenliğimizi koruma kabiliyetinden veya araçlarından yoksun kalabileceğimizi kabul etmemiz anlamına da gelmektedir. Olası hastalık, sakatlık, savaş, çatışma, salgın ve çevresel risklerle karşı karşıyayız. Aynı zamanda, başka insanların kötülüklerine maruz kalabilme hatta öldürülme olasılığıyla yaşıyoruz.

İnsanoğlu tarih sahnesinde var olduğundan beri, insanlığı meşgul eden ve tarihin yönünü değiştiren üç temel sorun Harari'nin de Homo Deus'unda belirttiği gibi hiç değişmedi; salgınlar, savaşlar ve kıtlık. Bizler yalnızca 2. Dünya Savaşı sonrası yenedünya düzeninde, bu 3 sorunu da dizginlediğimize inandık, çünkü bunları engellemenin yollarını artık bildiğimiz yanılsamasına kapıldık. Savaşın sonra çok hızlı gelişen tıp bilgi/teknolojisi ve araştırma dünyası; bireysel haklar, etik, refah ve bilgiye ulaşma yoluyla toplumsal yararlar üzerinde odaklanmıştı. Savaş son-

rası tıp kurumu, bulaşıcı hastalıkların toplumsal sağlığa tehditleriyle çok fazla uğraşmadığı gibi, artık koruyucu ve önleyici tedbirlerle ve tedavilerle de uğraşmıyordu. Çünkü sanayileşme çağındaki bizler, biyoloji ve insanlık tarihini unutarak, enfeksiyöz hastalıkların tedavi edilememesi gibi bir durumun bundan böyle bizleri tehdit edemeyeceğine inanmıştık. Yine inanıyorduk ki, epidemiler/pandemiler ya tarihin tozlu sayfalarına aitti; savaş sonrası farmasötik cephaneliğe ait mucize bir ilaçla tedavi edilebilirdi ya da gelişen dünyanın zaten bilinen hastalıkları ile sınırlı bir sorundu. İşte önce 1980 de HIV/AIDS şimdi de COVID 19 Pandemisi bu yanılmayı çok çarpıcı bir şekilde gözler önüne serdi.

İnsanın savunmasızlığına ve kişisel bütünlüğüne saygı ilkesi, her durumda saygı duyulması gereken esas ilkeleri de ortaya koymaktadır ki bunlar: insan onuru, insan hakları ve temel özgürlüklerdir. Böylelikle, etik ve hukuk dillerinin her ikisine de tanıdık olan geniş bir ilkeler dizisinin önemini altı çizilmektedir: özerklik, yararlılık, eşitlik, adalet, onur... Hastalık, engellilik, başka kişisel, toplumsal veya çevresel koşullar ya da kısıtlı kaynaklar, bireyleri, aileleri ve grupları zarar görmeye açık hale getirebilir. Halkın sağlık hizmetlerinde bu tür durumlara karşı korunarak güçlendirilmesi için, daha çok kaynak ayrılmalı, güvenli yaşam koşulları sağlanmalı ve kaliteli sağlık hizmeti sunulmalıdır; bunlar her insanın "erişilebilir en yüksek sağlık standartlarına ulaşabilmesinin" önkoşuludur. Söz konusu sosyal, politik ve çevresel belirleyici unsurlar olduğunda (örneğin kültür, ekonomi, iktidar ilişkileri, doğal felaketler gibi) bu sosyal, politik ve çevresel belirleyiciler daha karmaşık olup bireyler, gruplar ve devletler arasındaki ilişkilerde iş dönüşü dolaşım temel adalet konusuna gelip dayanmaktadır. Burada "sosyal savunmasızlık" da diyebileceğimiz bir durum ortaya çıkmaktadır ki bu insanların ve toplulukların günlük yaşamlarının yapısının belirlediği bir olgudur. Sosyal savunmasızlık durumları genellikle bireylerin kendi kaderle-

Irak

rini tayin etmelerine müdahale etmekte ve sosyal dışlanma nedeniyle, risklere daha fazla maruz kalmaya yol açmaktadır.

Günümüzde bireylerarası ve toplumlararası çatışmaların kaynağının her birey ve toplumun kendi değerler dizgesini, "öteki" birey ve toplumlara dayatma isteği olduğu söylenebilir. Kitlesele çatışmaların ve toplumsal savaşların kaynağı aslında temelde yalnızca sosyopolitik ve ekonomik değerler üzerinde değil, aynı zamanda evrensel ahlaki değerler üzerinde uzlaşamamasıdır. Bu söyleminin temel kaynağı pandeminin en yoğun günlerinde ve ilk Cuma hutbesi mesajında Diyanet İşleri Başkanlığının LGBTI bireylere yönelik olarak yapmış olduğu ayrımcı ve insan haklarına aykırı açıklamalarıdır. Oysaki yukarıda gerekçelerini aktarmaya çalıştığım gibi özellikle savunmasız/örselelenebilir gruplara yönelik sağlık hizmetlerinin böylece olağanüstü durumlarda daha öncelikli olarak verilmesi önemlidir. Örselenebilir kişi; ilişkinin güçsüz tarafını oluşturan, istismara, kötüye kullanılmaya daha kolay maruz kalabilen, kendini koruyamayan, haklarını korumaya gücü yetmeyen, bu nedenle kolayca etkilenebilen, incinebilen kişidir. Kişilerin yaşları (çocuk ve yaşlılar), cinsiyetleri (kadın ve kız çocukları), cinsel kimlik ve yönelimleri (LGBTİ), etnik özellikleri, engellilik durumları, özgürlüklerinin kısıtlanmış olma halleri (mahkûmlar) ya da başka dezavantajlı konumları (yoksullar, göçmenler) onların daha kolay örselenemelerine, dolayısıyla savunmasız kişi/gruplar kapsamında değerlendirilmelerine neden olmaktadır. Sağlığımıza ve esenliğimize ilişkin temel gereksinimlerimizi karşılama konusunda hepimiz kesinlikle ka-

nunlar önünde eşit hak sahibiysek de, bunu hepimizin eşit ve kalıcı olarak karşılayamadığı açıktır. Neredeyse dünyanın her ülkesi, bir veya daha çok savunmasız/örselelenebilir grubu barındırmaktadır: çeşitli nedenlerle HIV/AIDS hastalarının çoğuna uygun antiretroviral tedavilerin sağlanamadığı ülkeler; sigortasız yoksul hastalara sağlık hizmeti verilemeyen ülkeler; özgür ve bilgilendirilmiş/aydınlatılmış onam olmaksızın, kar sağlamak adına, insanların klinik deneylere alındığı ülkeler. Ne yazık ki, bu liste kolaylıkla daha da genişletilebilir. COVID 19'a yönelik aşı ve virüse spesifik antiviral ilaç tedavileri bulunduğu en çok konuşacağımız konu yine bu kaynakların adil paylaşımı konusu ve eşitlik, adalet kavramları olacak hiç şüphesiz.

İnsanlık tarihinin en eski ve en güncel iki konusu salgın ve savaş, pandemi günlerinde birleşti ve "virüs ile savaş", "görünmeyen düşman ile savaş" şekline büründü. Günümüzde global düzeyde baktığımızda hiçbir şey savaş ve çatışma kadar "küresel" değildir aslında. Bu küresellik, her ne ile savaşır olurlarsa olsunlar, savaşın aktörlerinin kendilerini, kendi yerel sınır ve politikalarıyla sınırlamamalarından ve dünyayı kendi istekleri doğrultusunda biçimlendirme taleplerinden kaynaklanmaktadır. Pandemi sürecinin başından itibaren ABD, Çin, DSÖ ve Avrupa Birliği üye ülkelerinin yaptıkları açıklamalar bu taleplerin ve isteğin bariz örnekleridir. Küreselleşme, güçlü olanların istençlerinin etki alanını yeryüzünün bütününe kapsayacak denli genişletmeleridir. İstencin bu genişlemesi direnişle karşılaşmadığında sömürgecilikle-ki Fransız araştırmacılar, alış-

kın oldukları üzere ilk aşı denemelerinin Afrikalılar üzerinde yapılmasını 21. YY dünyasında çekinmeden, utanmadan, araştırma etiğine dair uluslararası tüm sözleşmelere rağmen alenen beyan ettiler-, karşılaştığında ise kazananı daha en başından belli olan savaşlarla sonuçlanmaktadır.

Diğer taraftan, oldukça bariz bir şekilde olması gerekeni değil, gerçekte var olan devlet anlayışlarının görünür olmasına vesile olmadı mı sizce de bu pandemi dönemi? Peki, nedir şu anda egemen olan devlet anlayışı? Şu anda egemen olan, devleti kendi başına bir varlık olarak gören anlayıştır; devleti kamusal bir varlık veya bir cumhuriyet olarak gören anlayış değil, uyruklarını ezen bir varlık veya yurttaşların yapıp ettiklerine karşılık, özgürlüklerini kısıtlayan bir varlık ya da yurttaşları koruyan ve ne yapacaklarını onlara söyleyen bir varlık olarak gören anlayıştır. Zaten örtük olarak var olan bu anlayış pandemi döneminin uygun koşulları ile daha da meşruiyet kazanarak varlığını güçlendirmiştir.

Demokrasi böyle anlaşılan bir devletin yönetim biçimi olabilir mi peki? Demokrasinin "halkın, halk tarafından ve halk için" yönetimi olmasının elbette bazı nesnel ve bazı öznel koşulları vardır. Bu nesnel koşullardan biri ve en önemlisi; varlık nedeni yurttaşları birbirlerine karşı korumak ve kamuyu adaletin gereklerine göre yönetmek olan hukuksal bir insan kurumu olarak devlet anlayışıdır. Bu, insan haklarına dayanan devlet anlayışıdır; örgütlenmesi, açık felsefi bilgiyle içeriklendirilmiş insan haklarının getirdiği taleplere uygun olarak yapılan, yasaları da insan hakları temel alınarak üretilen ve işletilen devlet anlayışıdır. Böyle bir devlet anlayışı, insan haklarını bütün ulusal politikaların ana amacı olarak görmeyi, başka bir deyişle, oluşturulan ulusal politikaların ana amaçlarının hukuksal bir insan kurumu olarak devletin amaçlarıyla aynı olmasını gerektirir.

Hukuksal bir insan kurumu olarak devletin amaçları, haklarında karar alınacak türden şeyler değil, farkına varılacak

türden şeylerdir; dolayısıyla demokratik karar konusu olamazlar. Bir devlette demokrasinin işleminin ana koşulu, yurttaşların, devletin toplumsal ilişkilere adaleti getirmek, başka bir deyişle yurttaşların insan haklarını eşitçe korumak için var olduğunun bilincinde olmasıdır. Böyle bir devletin iki ana işlevi olabilir: yurttaşları yurttaşlara karşı korumak, yani yurttaşlar arası ilişkileri insan haklarının getirdiği talepleri hesaba katarak düzenlemek ve kamuyu, bütün yurttaşların temel haklarla ilgili ihtiyaçlarını eşitçe karşılama olanağını sağlayacak şekilde yönetmektir. Evet, insan haklarını koruma gerekliliği konusunda en azından sözel bir oybirliği vardır. Ne var ki, insan haklarının korunabilmesi için, onların bütün politikaların ana amacını oluşturması (ana akım olmak) gerektiğinin farkında olmak ve nelerin demokratik karar konusu olabileceğinin, nelerin olamayacağını, ayrıca demokrasinin bir amaç değil, bir devlette kamusal olanı yönetme biçimi olduğunun da yeterince farkında olmak önemlidir.

Peki, gerçekte bir özgürlük aracı olması gerekirken siyasi bir baskı ve korku aracı olarak kullanılan ve iktidar ideolojisiyle şekillenen medyaya ne demeli? Öncelikle, çağın getirdiği yenilikler ile hızlı değişimler, bireylerin ve toplumların çeşitli riskler altında kalmasına, var oluş mücadelesinde tehditlerle yüz yüze gelmesine neden olmaktadır. Tıpkı bu pandemi döneminde olduğu gibi, bilinmezlikler ve belirsizlikler içinde yaşayan birey, kendinden farklı olan her şeyden korkan bir kişilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Korkuyla kavrulup sürekli belirsizlik yaşayan birey, karmaşa-çatışma-siddet-saldırganlık-tehdit- duyguları içinde kaybolur, çaresizlik içinde kendini güvende hissedip teslim edebileceği bir otorite arayışına girer. Korku karşısında zayıf düşer buna bağlı olarak da çeşitli risklerle bağlantılı olarak korku senaryoları, kurgulanmış tehditler, komplo teorileri aracılığıyla güç ve iktidar odaklarının kolaylıkla hedefi haline gelir. Korkuyu fırsata dönüştürmek isteyen güçler, korkuyu bir yönetim tekniği olarak kul-

lanırlar. Diğer bir deyişle, korkunun gücünden yararlanarak kendi iktidarlarını yaratırlar ve bunu iç ve dış siyasette etkin bir biçimde kullanırlar. Böylece, korku kültürünün oluşturulma temelleri atılmış olur. Korku kültürünün temel değeri güç ve şiddet olup, temel niteliği de her şey her an olabilir şüphesi, yani tehdit yaratan her istisnai olayın sıradan, normal bir biçimde olabilirlik halini almasıdır.

Korku kültürünün en rahatsız edici yönlerinden biri, birey ilişkilerinin risk temelli kuruyor olmasıdır. Güç ve iktidarı elinde bulunduranlar korkuyu, kendi aklını kullanamayan, pasif, bağımlı bir toplum yaratmak için kullanırlar. Güç ilişkilerinde iktidarın gerçekleştirme istediği; asıl kimliğinden uzaklaşmış, istenilen ölçülerde insan profili yaratmaktır. Bu noktada birey, iktidarın yürüttüğü korku politikası ile korku kültürünün bir parçası haline gelmektedir. Yürütülen korku politikasında iktidar, bireyleri apolitize veya depolitize ederek, onları korku içinde yaşatarak sistemin istediği gibi işlemesi için çaba harcar, bu anlamda bireyler siyasetten uzak tutulup, etkisizleştirilerek apolitize veya depolitize edilir. Bununla birlikte, ne yazık ki apolitize olan bireyler, apolitize olmanın birer tercih olduğuna kendilerini inandırırılar. Oysa bu bir yanılgıdan ibarettir. Çünkü apolitize olma durumu genellikle iktidar tarafından farkına varılmadan birey ve toplum üzerine uygulanan bir politikadır ve bu politika medya aracılığıyla bireylere sunulur. Pandemi günlerinin siyasi tarihini biçimlendiren de bu korkular olmayacak mı sizce ve iktidar ve medyanın birlikte çalışmasının ürünü olarak apolitize ve özellikle baskılarla depolitize edilmiş bireyler, yani bizler...

Bu dönemlerde, iktidarın korku kültürünü yerleştirmeye çalıştığı bir toplumda, bireyin dünya gerçekleriyle uğraşması istenmez ve iktidar daima birey adına bireyin kendi yaşamını şekillendirme görevini üstelenir. Korkunun üretilip yaygınlaştırılmasında iktidarın özellikle kullandığı en önemli iletişim aracı medyadır. İstemle-

rini gerçekleştirebilmek, kitleleri yönlendirebilmek için korku politikası medya aracılığıyla toplum-birey üzerinde pratiğe geçirilir.

Gerçekte medyanın özgürleştirici bir araç olarak tarafsız olması, doğruları araştırarak saf bir biçimde halka iletmesi ve onları bilgilendirmesi, kişiliklere saygılı olması beklenir. Ancak, beklenen bu olmasına rağmen medya; ortaya çıktığı dönemden beri güç ve iktidarı elinde bulunduranlar tarafından baskı, çıkar ve korku aracı olarak kullanılmak istenmiştir. Çünkü medya, sadece yazınsal olanı değil, görsel araçları da içerdiğinden bireye ait duygu ve düşünceleri amaca yönelik kullanmada eşsiz bir yere sahiptir. Bu nedenle, iktidar ve güç sahipleri kendileri için kamuoyu oluştururken, korku unsurunu medya üzerinden aktarmaya çalışırlar. Bu bağlamda, iktidarın korku-baskı politikasının aracı olan medyanın; özgürlüklerin kısıtlanmasına, toplumun bireyin pasifize edilmesine, tek elden yönetilmeye, apolitizasyona ve depolitizasyona kaynaklık eden bir ortam hazırlanmasına yardımcı olduğunu söylemek mümkün.

Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki toplumun pasifize olmasında aynı zamanda hızlı yaşam şartlarının getirdiği zamansızlık, bilgilerin sorgulanmaksızın kabulüne ve buna bağlı olarak da bireyin medyaya kolayca teslimiyetine neden olmaktadır. İktidar, kendini meşrulaştırmak için medya aracılığıyla toplum üzerine uyguladığı korku politikasını bir takım yöntemlerle gerçekleştirmeye çalışır. Örtük şiddet, korku çekiciliğiyle ikna etme,

sında bir çatışma ortamını yaratır ve "öteki olan"ı daima olumsuzlayarak onları suçlayıcı bir tavır sergiler. Pandemi günlerinde Kadına yönelik şiddet ile ilgili uluslararası bir sözleşme olan İstanbul Sözleşmesi üzerinden koparılan yaygara başka nasıl anlamlandırılabilir ki?

Sorun olan da insanların bu sürecin içindeyken içinde buldukları sürecin farkına varıp onu anlayamamalarıdır. İktidar; kitle iletişim araçlarıyla korku salıp, bireyin-toplumun düşünme gücünü kendi ideolojisine göre kontrol altına almaktadır. Böylece psikolojik bir sömürüyle karşı karşıya kalınır ve birey, dünyanın sadece kendisine sunulan kadar olduğuna inanır hale gelir. Kendisine sunulan onun tek gerçeğidir artık! Birey iktidarın medya aracılığıyla kendine yarattığı yeni kimliğiyle mutludur! Topluma "her şey yolunda, rahat ol! Karmaşık şeyler oluyor ama senin aklın bu karmaşayı çözemez, başka akıl senin yerine bu karmaşayı çözümlenecek" mesajı verilir. Böylece, kitle iletişim araçlarınınca kurgulanan iletilerin birey tarafından algılanması kolaylaşmakta, görsel olarak sunulan her şey inandırıcı bir hal alıp, somutlaştığı için bireye daha fazla iyimserlik ve hayalcilikle geleceğin dünyasını yaşamasını sağlayarak umutlarını taze tutmasını ve sisteme olan inancını kaybetmemesi gerektiği düşüncesi vurgulanır. Milyonlarca insanla aynı anda çok şey gören, duyan bu bağlamda çok bilgili olduğunu düşünen ama gerçekte kendine yabancılaşmış, analiz ve sentez yapabilmekten yoksun, korku içinde yaşayan, yaşamı önceden belirlenmiş birey-toplum temsili bir gerçeklik yaşar. Halk, üstünde oluşturulan denetimle iktidarı sorgulayamaz hale gelir. Bunun en iyi ifadesi şu örnekte görülebilir; polis ya da bekçi tarafından kimlik sorulan, sorgulanan, karantina günlerinde, garip ve komik olduğu söylenen bir takım kovalamaca ya da cezalara maruz bırakılan yaşlılar, gençler ve çocuklar... Uysal bir biçimde boyun eğerek kimliklerini gösteren ya da polis aracından kaçan yaşlılar, polislerin isteğiyle ceza olarak zorla sınav çektirilen ve gö-

rüntüleri medyada hiç tartışmasız paylaşılan gençler...

Anlaşılabileceği üzere bu itaatin özünde birey üstünde yaratılan iktidar korkusu vardır ve "eğer kimlik göstermezse, güçlü olana itaat etmezse başına neler gelebileceğini hayal dahi edememesi" mantığı yatmaktadır. Kısaca, uygulanan siyasi ideolojiyi herkes görür, duyar ama anlamlandırıp anlayamaz. Sistem, insanlarda yeni korkuların ortaya çıkmasına neden olur ve insanlar artık bu sistemin kölesi olmayı da kanıksamış duruma gelir.

Sonuç olarak ne yazık ki 21.yy da insanlığın yeniden karşı karşıya kaldığı bu pandemi dönemi, insana dair her şeyi bize yeniden yeniden sorgulatan ve insanlık olarak bu dönemlerden zaten geçtik ve insan hakları, eşitlik, adalet temelli demokrasiler oluşturduk dedirtecek deneyimleri yaşadığımız ve tarihe not düşüğümüz günler... İktidarların kendi çıkarlarına uygun olacak şekilde kullandığı araçlar ki bunların başında medya, korku-baskı politikaları ve bilgi iletişim teknolojileri çağında "iletişimsizlik" ortamı... Bu iletişimsizlik ortamından kurtulmak için devletler işlevlerini yerine getirirken kendilerine tanınan özgürlükler olduğu kadar, birtakım sorumlulukları da olduğunu unutmamalıdır. Öncelikle, iktidarların kendi politikalarını hayata geçirirken, demokrasinin tam olarak işleyebilmesi için, özerk/ya da özerk olması gereken kurumların üzerinden ellerini çekmesi ve başta medya olmak üzere bu kurumların da iktidarların baskısından kurtularak kendisini özgürlük adına demokratikleştirmesi önemli ve gereklidir.

Bir tarafta yüksek teknoloji ile aç çocukların hala yan yana bulunduğu, diğer tarafta sürekli olarak yeni ve çok defa önceden kestirilemeyen bilimsel ilerlemelere tanıklık ettiğimiz bir dünyada, kişisel özerkliğe, düşünce özgürlüğüne, adalet ve eşitliğe, nihayet etik yargıda bulunmaya gitgide daha çok önem vermeliyiz. İşte bu bakımdan etik eğitimi tüm uğraş alanlarında açıkça yirmi birinci yüzyılın anahtar konularından birisi olmak durumundadır.